

De bombardementen op Montfort in januari 1945 - deel 3

door Ron Mans

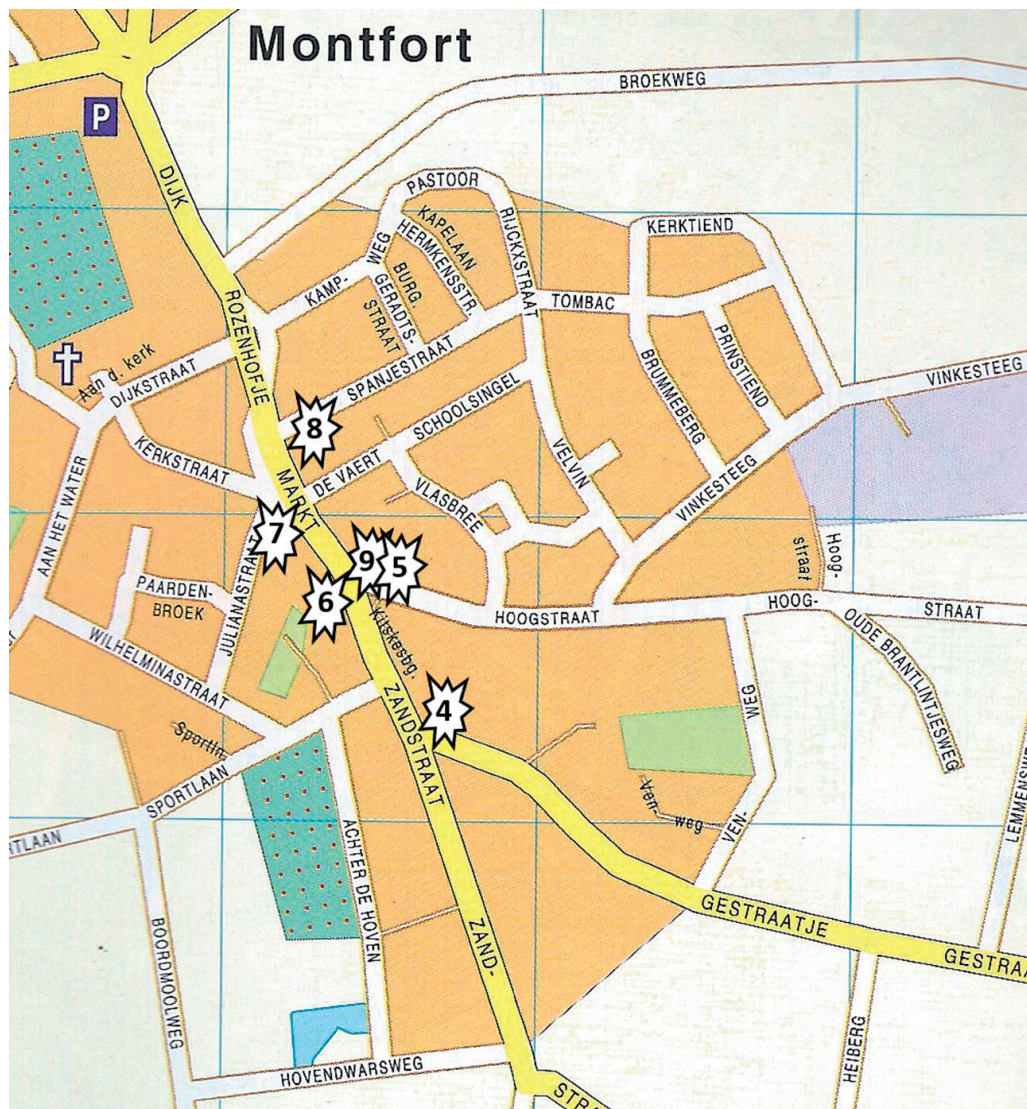
In januari 1945 wordt Montfort getroffen door rampspoed. De oorlogsmachine rolt met een vernietigende kracht over het dorp. Vooral de bombardementen op zondag 21 en maandag 22 januari door Canadese *Typhoon* jachtbommenwerpers zijn allesverwoestend. De bombardementen hebben desastreuze gevolgen waarbij een groot aantal mensen de dood vindt en veel huizen geheel of gedeeltelijk vernield worden. Het plotselinge leed, de chaos en vernietiging, de dood en het verderf zijn onbegrijpelijk. De mensen hebben in de kelders naar veiligheid en beschutting gezocht tegen het oorlogsgeweld. Toch zijn het juist de kelders waar de meeste mensen de dood vinden. In *Jaarboek Roerstreek 51* (2019) zijn in deel 2 de evacuatieperiode en de luchtaanvallen op 20 en 21 januari 1945 beschreven.¹ In deel 3 zal ik de tragedie van de bombardementen op 22 januari en de dagen erna beschrijven. Hiervoor is de bestaande literatuur, maar zijn ook de verschillende lokale archieven en verslagen van ooggetuigen geraadpleegd. De slachtoffers van de bombardementen worden aan de hand van de 'officiële' lijst (186 namen) uit het gemeentearchief Montfort op alfabetische volgorde in tabellen weergegeven. Op de slachtofferlijst staan de namen van de mensen die in Montfort zijn omgekomen en Montfortenaren die elders zijn overleden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Uitgangspunt per tabel is het adres waar de mensen tijdens de fatale luchtaanvallen in januari 1945 verbleven.

Derde bombardement 22 januari 1945

Na een lange en koude nacht kondigt een bleek ochtendlicht de nieuwe dag aan. Zullen de bevrijders dan eindelijk vandaag komen? Het is geen goed teken dat de Duitsers de posities rond het kruispunt en de bossen bij Aan de Berg hebben versterkt. Aan het uiteinde van de Zandstraat is zelfs antitankgeschut in stelling gebracht.² De bruggen naar Montfort over de Putbeek en de Vlootbeek zijn opgeblazen. Ook de brug in het dorp aan de Dijk is onder lading gebracht en kan nu ieder moment de lucht ingaan. De woning van gemeentesecretaris Giel Nissen ligt dicht bij de brug en in de loop van de morgen besluit hij om met zijn gezin naar zijn ouderlijk huis aan de Bek te gaan omdat de Duitsers de brug willen opblazen. Als hij daar aankomt, stuurt zijn broer Servaas hem naar een oom omdat de kelder propvol mensen zit. Een poosje later staat Giel weer voor de deur en Servaas zegt: "Hoe kun je nu terugkomen, als er een bom valt is niemand van de familie meer over." Giel wuift dat lachend weg met de woorden dat die dan ook wel heel precies moet vallen.³

Intussen staan er al sinds de late ochtend Britse verkenningseenheden aan de Putbeek en de Vlootbeek. In de voorbereiding op de komende aanval verschiet de artillerie volgens een vooraf gepland programma weer de ene na de andere granaat. Het is een winterse, maar heldere dag en over het lager gelegen vlakke land is Montfort in de verte goed te zien. Dan zien de verkenningseenheden die de twee oversteeklocaties beveiligen en het dorp onder waarneming houden, dat er in de lucht vliegtuigen rondcirkelen. Wat de Britse soldaten

aan de beek en de mensen in Montfort op dat moment niet weten, is dat op verzoek van *XII Corps* weer luchtsteun is aangevraagd. Montfort staat voor de derde opeenvolgende dag op de doelenlijst van *No. 143 Wing*. Het is prima vliegweer en eerder in de ochtend hebben de *Typhoon* jachtbommenwerpers Heinsberg aangevallen. Na lunchtijd zijn de drie squadrons van *No. 143 Wing* weer opgestegen van de basis in Eindhoven om de tweede missie van deze

Door de luchtaanvallen op 22 januari 1945 komen op zes locaties mensen om het leven.

De locatienummers komen overeen met de zes tabellen.

4 = Jacobs, Zandstraat 17

5 = Schoumakers, Hoogstraat 1

6 = Nissen, Bek 24

7 = Verboeket, Bek 16

8 = Mertens, Spanjestraat 6

9 = Aben, Bek 29

(Kaartje bewerkt door Fred Reibs).

dag te vliegen. Om 13:10 uur is *No. 438 Squadron* als eerste in de lucht en een kwartier later zijn er 24 toestellen van *No. 143 Wing* op weg naar het opgedragen doel. De aanvliegroute is nu bekend en door het goede zicht is het navigeren gemakkelijk waardoor de vliegtuigen al snel boven het doel zijn. Na het aannemen van de aanvalsformatie duiken de eerste *Typhoons* omlaag. Daarna duiken keer op keer andere vliegtuigen omlaag. Als ze uit de duikvlucht omhoog trekken, maken de bommen zich los van de vleugels. Casper Brentjes die aan de Bek naast de familie Nissen woonde, vertelt later: “We waren weer aan het buurten, toen boven ons bommenwerpers cirkelden. Zo gauw mogelijk vluchtten we onze kelders in. Wat zich toen afspeelde is niet te beschrijven. Een oorverdovend lawaai, suizende granaten, bommen die ontploften. De grond dreunde, het was alsof de kelder op en neer ging. Er werd gebeden, gehuild en geschreeuwd, doodsangst op ieders gezicht.”⁴

Dichtbij de kerk aan de Waterstraat zitten de mensen ook angstig in de kelder. Jo Segers: “’s Middags werd het verschrikkelijk. De vliegtuigen kwamen weer. Het aanzwellende janken van de duikvluchten. De kelder schudde. En het regende granaten.”⁵ In de Zandstraat is mevrouw A. Jacobs-Meeuwissen juist met haar man de kelder ingegaan omdat er weer af en toe granaten over fluiten. Ze vertelt: “Nog geen drie minuten later was er een oorverdovende knal, gepaard gaande met geweldig gedreun. De kelder trilde in al haar voegen. Eer we wisten wat er gebeurde, lag het hele woonhuis in puin. De paniek was niet van de lucht en vieze zwavel- en rooklucht drong de kelder binnen. De kinderen huilden en vrouwen gilden, een verschrikkelijke toestand. We zaten opgesloten, maar de kelder was gelukkig overeind gebleven. Door de hulp van mensen uit de omgeving kon gelukkig iedereen via het keldergat naar buiten komen. Daar was het een ravage van jewelste. De kinderen gingen naar de burens en er werd nog geprobeerd om bepaalde spullen te redden. De bom was naast de koeienstal in de gierkelder terechtgekomen. Als de bom vijf meter naar voren was ingeslagen, zou niemand het hebben overleefd.”⁶ Door de ontploffing is ook het huis van buurman Graat Thissen totaal vernield en raken de huizen in de omtrek zwaar beschadigd. Naar blijkt uit de archieven is er in de kelder van Toon Jacobs op Zandstraat 17 toch een kindje van anderhalf jaar om het leven gekomen. Zie tabel 4.⁷ De tabellen 1 t/m 3 staan in deel 2 vermeld.

Aan het begin van de Hoogstraat woont op huisnummer 3 de familie Roemen. Met ongeveer dertig mensen zitten ze in de kelder die onder het huis aan de straatzijde ligt. Achter dit woongedeelte grenst de koestal met daarachter de schuur. Een bom valt op de schuur en de explosie verwoest deze compleet. Tot halverwege het woonhuis is alles weggeblazen. Slechts de gehavende voorgevel van het huis staat nog gedeeltelijk overeind. De stalen balk die het dak van de schuur draagt, is helemaal verbogen en achter in de tuin beland. Vanuit de kelder kan men via het trapgat naar buiten kijken.⁸ Bij de burens op Hoogstraat 1 valt naast het huis van de familie Schoumakers een andere bom. Deze bom komt terecht tussen de boerderij van Driek Schoumakers en de coöperatiewinkel van Toon Aben. Het echtpaar Schoumakers-Mertens en zes evacués komen om het leven. Sinds november 1944 is de familie Peeters uit Susteren hier ondergebracht. Ook Gerard Pasman, een jonge mijnwerker uit Susteren, kon bij Driek en Bet Schoumakers-Mertens terecht. Caroline Peeters-Reynders overleeft deze bominslag maar verliest haar dochttertje Mia van vijf jaar. Ze vertelt later:

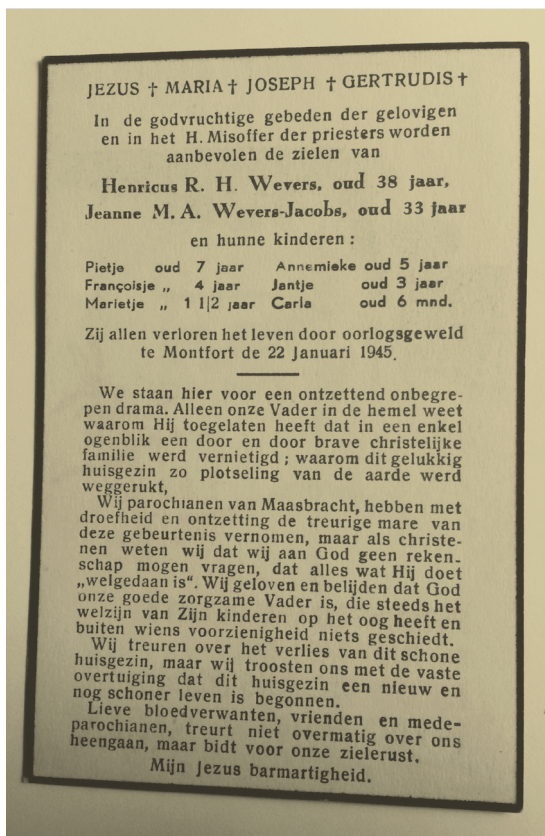
“Het was een uur of twee. Ik verzorgde net mijn zoontje van zes maanden toen het huis en de kelder instortten. Een balk boven ons hoofd hield stand. Ik moet enige tijd bewusteloos zijn geweest. Pas bij het vallen van de avond werd ik door een kleermaker uit Isenbruch uitgegraven. Mijn zoontje Jacques was blauw aangelopen, maar kon nog gered worden. Mia was dood.” Naast haar dochtertje zijn ook haar schoonouders, de dochtertjes van haar broer uit Geleen en Gerard Pasman gedood. De twee dochtertjes van haar broer zijn bij hun opa en oma op vakantie geweest en zijn door de bewegingen aan het front niet meer naar huis terug kunnen gaan.⁹ De slachtoffers uit de kelder van Schoumakers-Mertens op Hoogstraat 1 zijn in **tabel 5** weergegeven.¹⁰

Zoals eerder is aangegeven, is bij de coöperatiewinkel van Toon en Lena Aben-Welters een bom bij de voorzijde van het huis gedetoneerd. Een andere bom is aan de achterzijde van de coöperatiewinkel ingeslagen. Door de enorme luchtdruk van de exploderende bommen stort het gebouw als een kaartenhuis in elkaar. Het puin dat op de kelder terechtgekomen is, blokkeert de uitgang naar boven waardoor de mensen hier opgesloten zitten. De kelderruimte heeft zich met verstikkend puin- en kalkstof gevuld. Volgens het dagboek van meester Hecker hebben zich op dit adres aan de Bek 29 meer dan 40 personen in de kelder bevonden.¹¹ Naast het echtpaar Aben-Welters en hun negen kinderen verblijven er enkele geëvacueerde gastgezinnen en personen uit Echt en Susteren. Het gezin van Sef en Maria Muyres-Opgehort uit Susteren met hun twaalf kinderen, de ouders van Maria en zus Mechtildes met haar twee kinderen. Nadat ze is getrouwd, is Mechtildes in 1937 verhuisd naar Sittard. Er zitten dus 19 personen van deze familie in de volgepakte kelder. Maar ook zijn er in deze kelder onderduikers die zich voor de Duitse bezetters verborgen houden. Twee broers uit Nieuwstadt proberen zich zo onopvallend mogelijk te gedragen tussen de mensen en het zou voor hen nog maar een kwestie van uren geweest zijn, in het slechtste geval dagen, dat ook voor hen de zo lang verwachte bevrijding zou komen. De gebroeders Pierre en Thomas Lorens zijn samen met de familie Muyres in Montfort terechtgekomen. Pierre Lorens is verloofd met dochter Gerda Muyres en door de oorlogsomstandigheden met zijn jongere broer Thomas met dit gezin meegekomen.¹² Ook het echtpaar Sef en Elisabeth Konings-Linssen uit Echt en enkele van hun kinderen zijn na omzwervingen door oorlogsomstandigheden uiteindelijk bij de coöperatie ondergebracht. Omdat zoon Huub, die in de omgang Bair wordt genoemd, in de bakkerij van de coöperatie van Echt werkt, kent hij de familie Aben goed. Via Harrie Cuypers uit Echt, een collega van Bair, heeft ook de familie Konings in Montfort onderdak gevonden.¹³ Moeder Konings is één dag voor het fatale bombardement met zoon Tjeu twee huizen verderop ingetrokken bij de familie Kurstjens aan de Bek, waar al twee dochters verblijven. Vlak voor het middageten op die maandag komt haar man Sef vragen om bij de familie Aben te eten. Maar ze wil niet meer terug naar dat huis en vraagt hem dringend om met de jongens naar Kurstjens te komen. Vader Konings besluit uiteindelijk om Bair, Sef en Leo op te halen en gaat weer terug naar de kelder van de familie Aben als er plotseling weer bommen vallen. Dorien Konings die in de kelder van Kurstjens zit, beschrijft later deze orkaan van geweld als volgt: “Het gaat enorm tekeer, de keldervloer beeft en we worden door de ontploffingen opgetild van de vloer; kalk regent op ons. Het huis schudt en kraakt op zijn grondvesten. Je hoort het rinkelen en breken van glas, kraken van hout, potten en pannen vliegen door het huis en kletteren tegen de grond. We bidden,

smeken en schreeuwen met in de lucht geheven en gevouwen handen dat God ons moet sparen.” Als het na enige tijd wat rustiger is en de vliegtuigen zijn verdwenen, begint men langzaam te beseffen wat er is gebeurd. Het huis van de familie Aben is compleet ingestort en de mensen liggen bedolven onder het puin. Onwetend en verdwaasd komen anderen uit hun schuilplekken en kelders tevoorschijn en men ziet de enorme ravage die dit bombardement heeft aangericht. Van sommige huizen is niets meer over dan een hoop puin. Direct probeert men om de opgesloten mensen uit de kelder van de coöperatie te bevrijden, maar het reddingswerk moet worden gestaakt omdat de beschietingen voortduren. In de kelder hoort men de opgesloten mensen huilen en om hulp schreeuwen. Een Duitse soldaat legt een Rode Kruisvlag op de weg neer. Maar tevergeefs, het schieten gaat gewoon door.¹⁴ Omdat de Engelse troepen nu wel snel tot de aanval zullen overgaan, sommeren Duitse soldaten te stoppen met het puinruimen en onmiddellijk weer terug naar binnen te gaan.

Schuin tegenover, aan de andere kant van de weg op Bek nummer 24, is een bom door het huis geslagen en in de kelder van de familie Nissen-Mertens gedetoneerd. Hier is het een verschrikkelijk gezicht. Er is een enorme bomkrater en overal verspreid liggen verminkte doden en lichaamsdelen. Slechts enkele intacte lijken. Er hebben hier zo'n 50 mensen in de kelder gezeten, van wie volgens het dagboek van meester Hecker het er maar drie overleefd hebben. Een van die overlevenden is Servaas Nissen.¹⁵ Hij wordt gewond naar de kelder van het gemeentehuis gebracht, waar dokter Engels uit Maasbracht een Rode Kruispost heeft ingericht. Zijn zwaargewonde broer Harrie is naar het zusterklooster gebracht en krijgt hier eerste hulp. Harrie zal echter enkele weken later alsnog in het ziekenhuis te Sittard overlijden aan zijn verwondingen. Servaas Nissen verliest negen familieleden door deze fatale bom. Eerder die ochtend heeft zijn broer Giel nog lachend weggewuifd dat de bommen niet zo precies zullen vallen. Enkele uren later is er van de familie Nissen bijna niemand meer over. De bom is precies en juist tussen de mensen in de kelder gevallen. Servaas heeft wonderbaarlijk veel geluk gehad en is slechts gewond aan een schouder en been. Hij denkt dat hij zijn leven te danken heeft aan het feit dat hij samen met zijn zus Nellie nog even is gaan buurten met Toon Aben van de coöperatie aan de overkant. Toen ze de kelder in moesten vluchten, kon hij niet meer tot beneden komen en is hij zodoende aan de dood kunnen ontsnappen.¹⁶ Ook enkele geëvacueerde gezinnen en personen uit Wessem, Maasbracht, Stevensweert en Linne hebben hier bij de familie Nissen onderkomen en toevlucht gezocht nadat ze uit deze dorpen aan de Maas zijn verdreven door de Duitse bezetters. Nu zijn in één klap enkele gezinnen weggevaagd: uit Wessem de kinderen Jacobs met vijf personen, de familie Tijssen-Wevers met elf personen en de familie Wevers-Vossen met drie personen. Uit Maasbracht de familie Wevers-Jacobs met acht personen. Uit Stevensweert de weduwe Geurts-Vinken met drie kinderen en uit Linne de familie Van der Loo-Pangels met drie personen. Hier komt tevens Bair Smeets uit Echt om het leven, onderwijzer van de jongensschool in Pey. Verder behoren ook Rosalia van den Munckhof uit Maasbracht, Johannes Smeets uit Wessem, Johannes Bovend'Eerd en Hubert Kehrens uit Stevensweert tot de 48 doden die in **tabel 6** staan vermeld.¹⁷

Een eind verder aan de Bek vallen ook weer bommen. Ze treffen voor de tweede keer het huis van de familie Pouls en aan de overzijde van de weg in de kelder bij de gebroeders Verboeket overlijdt de weduwe Maria Meuwissen uit Echt. Het is overigens opvallend dat men

Bidprentje van de familie Wevers-Jacobs uit Maasbracht, die omgekomen is in de kelder bij Nissen aan de Bek (Fotocollectie: auteur).

nologisch beschouwd, maar in **tabel 7** zal toch de officiële datum zoals in de akte vermeld staat, worden weergegeven.¹⁸

Verderop in het centrum van het dorp slaat bij de familie Mertens aan de Spanjestraat 6 ook een bom in met desastreuze gevolgen. Bij dit tijdelijke gastgezin hebben voornamelijk mensen uit Koningsbosch een onderkomen gevonden. De familie Janssen verliest hier drie dochters in de leeftijd van 15, 14 en 8 jaar. Het jonge gezin Meuwissen-Vergossen en nog drie andere familieleden van de familie Vergossen zullen hier ook het leven laten: de pas getrouwde 25-jarige Willem Vergossen en Francisca en Andreas Vergossen van respectievelijk 19 en 16 jaar. Ook Keetje Gorissen en Lambert Brandts uit Koningsbosch overleven deze luchtaanval niet.¹⁹ Uit Stevensweert komt Hubert Dirks om het leven. Zoals aangegeven in **tabel 8** zijn in de kelder van Mertens aan de Spanjestraat twaalf doden te betreuren.²⁰

Als na enige tijd de vliegtuigen niet meer terugkomen om te mitrailleren en er geen bommen meer vallen, durven de eerste mensen zich weer op straat te vertonen. De verwoesting en ravage is niet te beschrijven. Zoals eerder gezegd probeert men nog om mensen onder

pas in mei 1945 begint met de officiële aangiftes van overlijden. Dit beschrijft goed de onduidelijkheid en chaos die er heerst vlak na de bevrijding. Er is verwarring over wie er wanneer, waar en hoe om het leven is gekomen. In de kelders hebben velen het gevoel van tijd verloren en heeft men zich voornamelijk ingesteld om te overleven. Ze hebben geen idee gehad van wat er zich boven hun hoofden afspeelde. Pas maanden later zal de administratieve molen weer in werking treden en kunnen de mensen aangifte gaan doen. De ambtenaar noteert voor iedereen die ten gevolge van de bominslagen op 21 of 22 januari is gedood, als tijdstip van overlijden 13:00 uur, als dit niet precies bekend is. Zo is ook Joseph Verboeket, landbouwer van beroep, op 24 mei 1945 voor de gemeentelijke ambtenaar verschenen om aangifte te doen voor de weduwe Meuwissen. In de officiële akte staat de datum 21 januari 1945 vermeld, terwijl in een ander betrouwbaar verslag 22 januari is genoteerd. Voor dit onderzoek wordt de laatstgenoemde datum als meest chro-

het puin te redden. Maar er is geen geschikt zwaar materieel aanwezig om de bedolven kelders vrij te maken. De reddingspogingen moeten ten slotte worden gestaakt vanwege het aanhoudende Britse granaatvuur. Deze schieten met zogenaamde *schrappelle*. Zo noemen de mensen de granaten die in de lucht exploderen en waarvan de scherven en splinters alle kanten opvliegen. Op straat blijven is te gevaarlijk. Duitse soldaten treden hard op om de mensen weer terug de kelders in te jagen. Ze weten dat de *Tommies* nu gaan aanvallen. Deze staan al uren gereed om de Putbeek en Vlootbeek over te steken. De Britse infanterie heeft inmiddels al een klein bruggenhoofd gevormd aan de overkant van de beek. De genie is aan het werk gegaan om schaarbruggen te leggen op de plek van de twee opgeblazen bruggen, zodat ook tanks en voertuigen de beek kunnen oversteken. Het schemerdonker begint al in te treden als de gevechten aan de andere kant van het dorp bij het kruispunt Aan de Berg opklaaien. Hier zijn de Britse troepen in vuurcontact gekomen met de Duitsers en nu beginnen er ook kogels door de lucht te fluiten. Aan het uiteinde van de Zandstraat hebben de Duitsers nog twee stukken antitankgeschut in positie gebracht om de aanval vanuit de Groensche Bos tot staan te brengen. In antwoord op enkele afgevuurde granaten van dit geschut richting de brugslaglocatie aan de Putbeek, reageert de Britse artillerie meteen met geconcentreerd artillerievuur. Het gevecht om Montfort is begonnen.

Impasse op dinsdag 23 januari 1945

Na alweer een onzekere nacht, gevuld met het lawaai van de gevechten bij het kruispunt Aan de Berg, hoopt men dat de bevrijding nu toch wel heel snel zal komen. De nog levenden in de kelder van de coöperatiewinkel van Toon Aben vechten tegen de verstikkingsdood. Twee kelders verderop, in de kelder van Kurstjens, heeft men die nacht steeds het gebonk tegen muren en het huilen van een kind gehoord. Dorien Konings: "Het gaat ons door merg en been, vreselijk! Het komt vanuit hun kelder!" Haar vader en drie broers bevinden zich in deze kelder.²¹ Onzeker van hun lot, hoopt men de mensen vandaag uit hun benarde positie te kunnen bevrijden. Echter tevergeefs. Hub Pustjens uit Echt is ook geëvacueerd bij de familie Kurstjens en vertelt later: "Het uit de kelder halen van de slachtoffers bij de coöperatiewinkel Aben was niet mogelijk. Het is onbeschrijflijk wat zich daar heeft afgespeeld. We hebben nog getracht de zoon van de veldwachter uit Nieuwstadt te bevrijden, koffie gebracht en met de levenden gepraat." De kloosterzusters en de EHBO-ploeg verzorgen de gewonden zo goed en zo kwaad mogelijk met de weinige middelen die men ter beschikking heeft. In de kelder van het gehavende gemeentehuis is door dokter Engels uit Maasbracht een dokterspost ingericht waar gewonden heengebracht worden. Bij de medische post in het zusterklooster is de aanblik verschrikkelijk. Er liggen dode mensen op de grond en bloed stroomt over de vloer.²² Voor deze mensen komt de bevrijding te laat.

Het lijkt erop dat de Britten wachten om over de Putbeek verder op te rukken in de richting van de Zandstraat. De mensen in het dorp begrijpen niet waarom het nog zo lang duurt en het granaatvuur onverminderd doorgaat. Waarom stoppen de Engelsen nu toch? Ze zijn zo dichtbij. Wat ze niet weten, is dat op de linker opmarsroute eerst het bosgebied de Erks en het Rozendaal moeten worden gezuiverd. De *Fallschirmjäger* hebben eerder vanuit dit bosgebied tegenaanvallen uitgevoerd en de kwetsbare linkerflank zal dus eerst veiliggesteld moeten worden om de vijandelijke dreiging hier weg te nemen. Terwijl de posities bij het kruispunt Aan de Berg worden geconsolideerd, ligt de nadruk nu op het zuiveren van het

noordelijk gelegen bosgebied. Pas tegen de avond bereiken Britse troepen het bos aan de Stationsweg en vinden ze aansluiting bij de eenheden die bij het kruispunt Aan de Berg defensieve posities ingenomen hebben. Nu kan er weer verder worden opgerukt via de Waarderweg richting Sint Odiliënberg en naar het dorpscentrum van Montfort. Maar alweer stokt de oorlogsmachine. Aangezien de brug over de Vlootbeek in het dorp is opgeblazen en het inmiddels donker is, besluiten de Britten om voor de nacht hun posities te consolideren en de volgende dag de aanval voort te zetten. Vanaf vier uur die nacht wordt er bijna niet meer geschoten en tegen de ochtend is het opmerkelijk stil. Na de zoveelste bange nacht te hebben doorstaan, wachten de mensen gespannen af wat er nu gaat komen.

Overlevenden lopen op 24 januari 1945 in de richting van de Zandstraat langs de puinhopen van de woning van de familie Aben-Welters aan de Bek 29 (Fotocollectie: Imperial War Museum, London).

De bevrijding op woensdag 24 januari 1945

Heel vroeg in de ochtend trekt voorzichtig de eerste Britse patrouille via de Zandstraat het dorp binnen om contact te maken met een patrouille die vanaf Aan de Berg is gestuurd. Op een enkeling na die krijgsgevangen wordt gemaakt, zijn de Duitsers in de afgelopen nacht vertrokken. De mensen die uit de kelders komen, kunnen het bijna niet geloven. Zijn ze nu dan eindelijk bevrijd? Een bevrijding die men zich overigens heel anders heeft voorgesteld. Van een euforische feestvreugde is geen sprake na alles wat er de afgelopen dagen is gebeurd. Maar ondanks alle leed en verdriet is men de bevrijders toch dankbaar. Na jaren van bezetting en onderdrukking zijn de mensen uiteindelijk weer vrij! Maar tegen welke prijs, vragen velen zich af. Emoties krijgen de vrije loop en langzaam komt ook de bewustwording dat men het heeft overleefd. Iedereen beleeft dit moment op zijn of haar eigen manier, een moment dat ze nooit meer zullen vergeten. Er komen steeds meer Britse troepen Montfort binnen en door de Zandstraat komen nu tanks aanrijden. Jo Segers die aan de Waterstraat 1

uit de kelder komt, beschrijft dit moment als volgt: “De straat was heel vreemd. Overal puin. Van het huis van Piet Fijten [op de hoek van de Waterstraat en de Kerkstraat] stond alleen nog het geraamte van balken waartussen het metselwerk had gezeten. Ik liep verder. De pastorie stond er nog, maar verderop aan de Bek, kende ik me niet terug. Het torentje van het raadhuis hing aan flarden. De muren lagen op straat. Het huis van meester Schers stond nog maar voor de helft overeind. Het café van Pouls ernaast, was weg. Er was een groot gat en erg veel puin. Ik zag een arm tussen het puin. Uit de Zandstraat kwamen enorme tanks aanrijden. De eersten hadden een rol met grote kettingen [*Sherman Flail* tanks]. Die sloegen vóór de tank op de grond. Dit was tegen de mijnen. Ook bij Aben was iedereen omgekomen in de kelder. Het huis was half over de straat gevallen. Aan de overkant bij Nissen was veel kapot. Geen pannen meer op het huis. Op de latten van het dakwerk hing een dode vrouw. Ik ging weer naar huis. Ik voelde me helemaal niet bevrijd.”²³ Aan de Dijkstraat verlaat Sjeng Smeets de kelder en geeft de navolgende beschrijving hoe het dorp er dan uitziet: “Van een weg was niets meer te zien. Hout, stenen, stukken pannen, hooi en stro, papier, van alles. Het was een grote puinhoop! Er reed een tank met voor zich uit een haspel die draaide, dat was een mijnenveger. Daarachter weer een tank met een schop voor zich uit. Deze duwde alle rommel opzij, zo kwamen de straten weer tevoorschijn. Er waren ook een paar bomgaten in de weg. Deze werden gewoon dicht geschoven.”²⁴ In de tuin van Heymans aan de Spanjestraat zat Willem Mertens samen met ruim zestig mensen in een volgens het mijnbouwprincipe geconstrueerde grote bunker. Vier decennia later schrijft hij: “Toen we die ochtend hoorden dat we waren bevrijd en naar buiten gingen, kwam een groep Engelse militairen door de Spanjestraat. Ze deelden koekjes en sigaretten uit. Verschillende bunkerbewoners huilden van emotie. Ze konden het niet geloven. We waren bevrijd!” Geen idee hebbend van het grote leed dat over Montfort gekomen is, vertrekt Willem door de bittere winterse kou richting zijn ouderlijk huis in de Zandstraat en vervolgt zijn verhaal: “Ik voelde lood in mijn schoenen toen ik de grote vernieling en chaos zag. Ik kwam huilende mensen tegen. Om de hoek van de Spanjestraat kreeg ik een situatie te zien die grensde aan het onmogelijke. De gehele Bek lag praktisch in puin. Een ding was me duidelijk, naast de vernieling moesten vele slachtoffers te betreuren zijn. Versuft rende ik naar huis. Links en rechts was niets dan ellende. Ons huis was goddank nog in dezelfde toestand. Mijn vader stond buiten en bij ons was alles nog meegevallen. Ja, Montfort was bevrijd...maar hoe?”²⁵ Tot zover het relaas van drie ooggetuigen. Er kan nu ook eindelijk een begin worden gemaakt met het bergen van de slachtoffers die nog onder het puin liggen. Met man en macht probeert men om aan de Bek de kelder van de familie Aben-Welters vrij te maken. Ze halen hier toch nog twee mensen levend onder het puin vandaan. Het is de zoon van de veldwachter uit Nieuwstadt en zijn aanstaande schoonvader Sef Muyres. Ze worden meteen afgevoerd en naar het ziekenhuis in Sittard gebracht. Alle overige kelderbewoners zijn omgekomen, het merendeel waarschijnlijk door verstikking.²⁶ Sef Muyres zal later die nacht in het ziekenhuis aan zijn verwondingen bezwijken. Ook Pierre Lorens komt de volgende dag te overlijden.²⁷ Het aantal slachtoffers uit de kelder van de coöperatiewinkel van het echtpaar Aben-Welters aan de Bek 29 is in **tabel 9** weergegeven. De datum en het tijdstip van overlijden van de slachtoffers uit Montfort en Echt is op 22 januari 1945 om 13:00 uur gesteld omdat dag noch uur bekend zijn.²⁸ Ook zijn vier namen vermeld die niet op de slachtofferlijst van de gemeente Montfort staan. Deze personen waren wel in de kelder aanwezig.

Op 24 januari 1945 kan er eindelijk een begin worden gemaakt met het zoeken en bergen van de slachtoffers uit de bedolven kelders. De doden worden naar verzamelpunten in het centrum van het dorp gebracht (Fotocollectie: Imperial War Museum, London).

Inmiddels zijn Britse genietroepen begonnen de doorgaande wegen door het dorp begaanbaar te maken. Bulldozers schuiven de bomkraters in de weg met puin dicht. In de beek aan de Dijk worden buizen gelegd, hierover schuift men aarde en puin waarna er weer verkeer mogelijk wordt naar Aan de Berg. Over de Putbeek aan de Groense Bos heeft de genie een *baileybrug* gebouwd en in de loop van de dag worden de gewonde mensen naar het ziekenhuis in Sittard gebracht. Op vrijwillige basis volgt evacuatie naar Zuid-Limburg. Anderen gaan meteen de eerste dag al naar hun woonplaats terug.²⁹ Het *Civil Affairs 202 Detachment*, ingedeeld bij de 7de Pantserdivisie, is verantwoordelijk voor de coördinatie tussen de militaire en de plaatselijke civiele autoriteiten met betrekking tot hulpverlening en evacuatie. Het detachement heeft van de commandanten van de gevechtseenheden toestemming gekregen om een bepaald aantal mensen naar Echt terug te laten gaan. Toestemming is vereist omdat gevechtsoperaties altijd voorrang hebben en grote stromen burgers op de aanvoerwegen niet wenselijk zijn. Maar ook accommodatie voor de troepen speelt hierbij een belangrijke rol. Montfort is nu namelijk de uitvalsbasis voor de aanval in de richting van Sint Odiliënberg en Posterholt. Het detachement schat dat er tegen de avond nog zo'n 5000 mensen in Montfort zijn. Deze kunnen echter hier niet blijven omdat het dorp onbewoonbaar verklaard is. Er worden gevechtsrantsoenen verstrekt en zeep zal nog geleverd worden. Maar het grootste probleem is het begraven van de burgerslachtoffers. Aangezien het onderbrengen van de troepen voor de komende operatie noodzakelijk is, wordt er doorgegaan met evacueren. Het oorlogsdagboek van *Civil Affairs 202 Detachment* vermeldt tevens dat het Nederlandse Rode Kruis hard werkt, dat de burgers puin ruimen en dat er wordt gezocht naar doden en persoonlijke eigendommen. Om 16:30 uur zijn alle gewonde burgers geëvacueerd.³⁰

Het begraven van de doden

Vanwege het hygiëneprobleem is het noodzakelijk om de doden zo snel mogelijk onder het puin vandaan te halen en te begraven. De omgekomen mensen liggen nu al enkele dagen in de kelders onder het puin en de geur is hier ondraaglijk. Op donderdag 25 januari 1945 krijgen de mensen hulp van 50 reddingmijnwerkers uit Geleen.³¹ Het bergen van de doden valt niet mee, zoals Sjeng Smeets het later beschrijft: "Een groot geluk is dat het hard vroom, anders waren er zeker ziektes uitgebroken. Van de mijn Maurits zijn toen reddingsploegen gekomen die gasmaskers, rubberkleding en handschoenen droegen, waardoor zij het werk beter aankonden. De lijken en menselijke resten werden op een kar geladen en naar het kerkhof gebracht, waar een groot graf was gedolven."³² Niet iedereen is geschikt voor dit werk en in eerste instantie zijn de mensen nog te zeer aangeslagen door de gebeurtenissen van de afgelopen dagen. Toch begint men aan dit droevige karwei en met man en macht wordt er gewerkt om de slachtoffers onder het puin vandaan te halen. Op het kerkhof is een ploeg bezig met het graven van het massagraf, andere ploegen vervoeren de lijken hiernaartoe. Voordat ze worden begraven, moeten de lijken eerst nog worden geïdentificeerd. Parallel aan het op waardige wijze begraven van de doden worden ook de kadavers van het vee onder de grond gedaan. Hier moet weer een andere ploeg zorg voor dragen. De kadavers van het vee worden zoveel mogelijk in bomkraters gedeponeerd.³³ Wiel Creemers maakt deel uit van de grafploeg op het kerkhof en heeft er in latere jaren vaak over verteld en geschreven: "De eerste lichamen die werden aangevoerd met paard en kar werden netjes in rijen op elkaar gestapeld. Maar de stank werd steeds ondraaglijker en na verloop van tijd werden de ontbindende lijken met een lange mesthaak van de kar getrokken. Ondanks de vrieskou was men bang dat er ziektes zouden uitbreken, het graf lag nog open en de lijken werden nu schots en scheef in de kuil gelegd."³⁴ Een dag later op vrijdag 26 januari wordt een gedeelte van de kuil dichtgegooid en worden er 95 doden in het massagraf begraven. Het zoeken naar en het bergen van de overige lichamen gaat nog altijd door. Ook het evacueren van mensen gaat door en de Britten maken hiervoor transportmiddelen vrij. Op het einde van de dag zijn er nog zo'n 1500 mensen in Montfort aanwezig. De Britse troepen verzoeken echter om door te gaan met de evacuatie van burgers tot een aantal van 1000 achterblijvers is bereikt.³⁵

Een hoge prijs voor de vrijheid

De bevrijding hebben velen zich toch wel heel anders voorgesteld. Er is geen sprake van feestvreugde en blijdschap. Daarvoor is er te veel gebeurd. Toch is men de bevrijders dankbaar dat ze een eind hebben gemaakt aan jaren van Duitse onderdrukking en bezetting. Maar tegen welke prijs? Daarbij gaat men weer een tijd van grote onzekerheid tegemoet. Alles ligt in puin en nu moeten veel mensen uit Montfort huis en haard verlaten, althans wat er dan nog van over is. En wat zullen ze aantreffen als ze weer naar huis terug mogen keren? Doden en vermisten heeft men in het verwoeste dorp achter moeten laten. Over het lot van veel familieleden is nog onduidelijkheid en door de chaos in de periode na de bevrijding is de beproeving nog altijd niet voorbij. Montfort ligt nog ruim een maand in oorlogsgebied en men moet nu met Duits artillerievuur rekening houden. In de late avond van 19 februari 1945 doodt een Duitse granaat nog vijf mensen uit Montfort.

Na de bevrijding willen veel evacués zo snel mogelijk naar huis. Ter boogte van de splitsing Zandstraat-Hoogstraat lopen evacués langs de woning van de familie Coenen het dorp in. Hun schamele bezittingen op kruiwagens geladen (Fotocollectie: Van Wegberg, Echt).

Half februari nemen de Amerikanen het front van de Britten over. Weer worden er andere soldaten in het dorp en de omgeving ondergebracht. Als op 1 maart 1945 Roermond wordt bevrijd en het front verder richting het oosten kruipt, beginnen ook langzaam weer de eerste mensen naar huis terug te keren. De wederopbouw kan eindelijk gaan beginnen. Een zwaar bevochten nieuwe toekomst tegemoet tredend, gloort er in de verte toch weer hoop. Er is met dit artikel geprobeerd te beschrijven welke desastreuze gevolgen de luchtaanvallen in januari 1945 hebben gehad. Het doel was om uitgaande van de ‘officiële’ slachtofferlijst een beeld te verkrijgen welke personen waar en wanneer door de bombardementen zijn omgekomen.

In deel 4 zal de nasleep van deze menselijke tragedie, de materiële verwoesting en een vermissingszaak aan bod komen. Tot slot worden de monumenten besproken die na de oorlog zijn opgericht. Opdat we niet vergeten dat vrijheid altijd een prijs heeft en dat oorlog alleen verliezers kent.

Tabel 4. Een kindje van anderhalf jaar is in de kelder bij Jacobs aan de Zandstraat 17 omgekomen.

n	GAR Naam	Voornaam	Voorletters m/v	Gemeente	Overleden	Leeftijd
429						
1	63 Jacobs	Anna	A.C.M. v	Montfort	450122	17 mnd

Tabel 5. De 8 mensen die op 22 januari 1945 zijn omgekomen bij Schoumakers aan de Hoogstraat.

n	GAR	Naam	Voornaam	Voorletters m/v	Gemeente	Overleden	Leeftijd
429							
1	129	Pasman	Gerrit	G.J.	m	Susteren	450122 23
2	131	Peeters	Jacobus	J.	m	Susteren	450122 70
3	132	Peeters-Mentz	Maria	M.A.	v	Susteren	450122 67
4	133	Peeters	Madalena	M.M.G.	v	Susteren	450122 10
5	134	Peeters	Gertruda	G.J.M.N.	v	Susteren	450122 7
6	144	Reynders	Mia	M.C.	v	Susteren	450122 5
7	145	Schoumakers	Hendrikus	H.	m	Montfort	450122 68
8	146	Schoumakers-Mertens	Elisabeth	E.	v	Montfort	450122 68

Tabel 6. Er zijn op 22 januari 1945 in de kelder bij Nissen aan de Bek (nu: Markt) 47 mensen omgekomen. Harrie Nissen (n 19) zal enkele weken later in het ziekenhuis te Sittard alsnog aan zijn verwondingen overlijden.

n	GAR	Naam	Voornaam	Voorletters m/v	Gemeente	Overleden	Leeftijd
429							
1	28	Bovend'Eert	Johannes	J.J.H.	m	Stevensweert	450122 23
2	48	Geurts	Anna	A.M.E.	v	Stevensweert	450122 40
3	49	Geurts	Gertrudis	G.M.	v	Stevensweert	450122 49
4	50	Geurts	Josephina	J.S.	v	Stevensweert	450122 46
5	51	Geurts-Vinken (wed)	Anna	A.M.	v	Stevensweert	450122 84
6	64	Jacobs	Gidula	G.M.M.	v	Wessem	450122 36
7	65	Jacobs	Mathilda	M.M.C.	v	Wessem	450122 32
8	66	Jacobs	Wilhelmina	W.M.H.	v	Wessem	450122 27
9	67	Jacobs	Francisca	F.M.G.	v	Wessem	450122 38
10	68	Jacobs	Martina	M.P.M.	v	Wessem	450122 22
11	72	Kehrens	Hubert	H.T.	m	Stevensweert	450122 26
12	79	Loo v.d. Pangels (wed)	Maria	M.C.H.	v	Linne	450122 57
13	80	Loo v.d.	Jacqueline	J.L.M.	v	Linne	450122 24
14	99	Munckhof v.d.	Rosalia	R.J.H.	v	Maasbracht	450122 31
15	117	Nissen-Mertens (wed)	Maria	M.E.	v	Montfort	450122 70
16	118	Nissen	Maria	M.C.	v	Montfort	450122 42
17	119	Nissen	Elisabeth	M.E.J.	v	Montfort	450122 31
18	120	Nissen	Petronella	J.M.P.	v	Montfort	450122 29
19	121	Nissen	Harrie	P.H.	m	Montfort	450211 39
						ZH Sittard	
20	122	Nissen	Wilhelmus	W.H.B.	m	Montfort	450122 37
21	123	Nissen-Giebels	Maria	M.A.H.	v	Montfort	450122 36
22	124	Nissen	Johannes	J.H.E.M.	m	Montfort	450122 1

23	125	Nissen	Elisabeth	C.E.	v	Montfort	450122	75
24	128	Pangels	Mia	M.A.	v	Linne	450122	10
25	151	Smeets	Joannes	J.J.H.	m	Wessem	450122	24
26	152	Smeets	Hubert	D.J.H.	m	Echt	450122	52
27	153	Tijssen	Jozef	J.M.T.H.	m	Wessem	450122	52
28	154	Tijssen-Wevers	Catharina	C.M.	m	Wessem	450122	42
29	155	Tijssen	Deni	D.P.H.H.	m	Wessem	450122	17
30	156	Tijssen	Elsje	E.A.C.T.	v	Wessem	450122	15
31	157	Tijssen	Piet	P.G.M.	m	Wessem	450122	13
32	158	Tijssen	Harie	H.J.A.	m	Wessem	450122	11
33	159	Tijssen	Anna	A.F.T.	v	Wessem	450122	9
34	160	Tijssen	Herman	H.J.L.C.M.	m	Wessem	450122	7
35	161	Tijssen	Francientje	F.M.H.T.	v	Wessem	450122	3
36	162	Tijssen	Mathieu	M.L.J.H.	m	Wessem	450122	70
37	163	Tijssen	Theodorus	T.L.H.	m	Wessem	450122	65
38	168	Wevers	Peter	P.J.H.	m	Wessem	450122	74
39	169	Wevers-Vossen	Anna	A.A.C.	v	Wessem	450122	71
40	170	Wevers	Francisca	M.F.C.	v	Wessem	450122	28
41	171	Wevers	Harrie	H.R.H.	m	Maasbracht	450122	37
42	172	Wevers-Jacobs	Jeanna	A.M.A.	v	Maasbracht	450122	33
43	173	Wevers	Annemieke	A.M.M.H.	v	Maasbracht	450122	5
44	174	Wevers	Piet	P.J.H.M.	m	Maasbracht	450122	6
45	175	Wevers	Francisca	F.J.M.	v	Maasbracht	450122	4
46	176	Wevers	Jan	J.J.J.M.	m	Maasbracht	450122	3
47	177	Wevers	Marietje	M.G.J.H.	v	Maasbracht	450122	19 mnd
48	178	Wevers	Carla	C.C.T.M.	v	Maasbracht	450122	7 mnd

Tabel 7. In de kelder van de gebroeders Verboeket aan de Bek (nu: Markt) komt een evacué uit Echt om het leven.

n	GAR Naam		Voornaam	Voorletters m/v		Gemeente	Overleden	Leeftijd
429								
1	87	Meuwissen (wed)	Maria	M.G.	v	Echt	450121	67

Tabel 8. De 12 mensen die zijn omgekomen in de kelder bij Mertens aan de Spanjestraat.

n	GAR	Naam	Voor-naam	Voorletters	m/v	Gemeente	Overleden	Leeftijd
429								
1	29	Brandts	Lambert	L.J.	m	Koningsbosch	450121	68
2	41	Dirks	Hubert	W.H.H.	m	Stevensweert	450122	19
3	53	Gorissen	Keetje	A.M.C.	v	Koningsbosch	450122	22
4	69	Janssen	Elisabeth	M.E.	v	Koningsbosch	450122	15
5	70	Janssen	Gerta	C.G.	v	Koningsbosch	450122	14
6	71	Janssen	Anna	A.C.J.	v	Koningsbosch	450122	8
7	84	Meuwissen-Vergossen	Maria	M.E.	v	Koningsbosch	450122	22
8	85	Meuwissen	Joannes	J.H.	m	Koningsbosch	450122	31
9	86	Meuwissen	Lenie	M.H.J.	v	Koningsbosch	450122	9 mnd
10	164	Vergossen	Willem	W.H.	m	Koningsbosch	450122	25
11	165	Vergossen	Francisca	M.F.	v	Koningsbosch	450122	19
12	166	Vergossen	Andreas	H.A.	m	Koningsbosch	450122	16

Tabel 9. De 37 mensen in de kelder van de coöperatiewinkel bij Aben aan de Bek (nu: Markt) die uiteindelijk om het leven zijn gekomen door de fatale luchtaanvallen op 22 januari 1945.

n	GAR	Naam	Voor-naam	Voorletters	m/v	Gemeente	Overleden	Leeftijd
429								
n	GAR							
1	1	Aben	Antoon	A.H.	m	Montfort	450122	42
2	2	Aben	Peter	P.H.H.	m	Montfort	450122	17
3	3	Aben-Welters	Maria	M.H.	v	Montfort	450122	42
4	4	Aben	Mechtildis	M.M.H.	v	Montfort	450122	16
5	5	Aben	Gertruda	G.M.J.	v	Montfort	450122	15
6	6	Aben	Hendrikus	H.J.H.	m	Montfort	450122	12
7	7	Aben	Antonius	A.H.M.	m	Montfort	450122	10
8	8	Aben	Catharina	C.M.H.	v	Montfort	450122	10
9	9	Aben	Elisabeth	E.M.F.	v	Montfort	450122	8
10	10	Aben	Wilhelmus	W.G.M.	m	Montfort	450122	3
11	11	Aben	Josephina	J.M.G.	v	Montfort	450122	11 mnd
12	38	Cuypers	Hendrik	H.J.	m	Echt	450122	23
13	42	Douven-Opgenort	Mechtildis	M.	v	Sittard	450122	33
14	43	Douven	Gerard	G.	m	Sittard	450122	11
15	44	Douven	Leo	L.	m	Sittard	450122	1
16	74	Konings	Antonius	A.J.	m	Echt	450122	57
17	75	Konings	Josephus	J.H.	m	Echt	450122	25
18	76	Konings	Gerardus	G.A.J.	m	Echt	450122	22

Vervolg tabel 9.

19	77	Konings	Leonardus	L.J.	m	Echt	450122	13
20	102	Muyres	Alda	A.M.	v	Susteren	450122	6
21	103	Muyres	Maria	M.C.	v	Susteren	450122	23
22	104	Muyres	Leonie	L.	v	Susteren	450122	8
23	105	Muyres	Jan	J.	m	Susteren	450122	20
24	106	Muyres	Theresia	T.M.C.H.	v	Susteren	450122	2
25	107	Muyres	Leo	L.G.	m	Susteren	450122	12
26	108	Muyres	Wilhelmina	W.C.	v	Susteren	450122	16
27	109	Muyres	Mechtildes	M.	v	Susteren	450122	15
28	110	Muyres	Gertrudis	G.	v	Susteren	450122	22
29	111	Muyres	Jozef	J.	m	Susteren	450125	46
ZH Sittard								
30	112	Muyres	Anna	A.	v	Susteren	450122	14
31	113	Muyres-Opgenort	Maria	M.	v	Susteren	450122	42
32	126	Opgenort	Joannes	J.H.	m	Susteren	450122	66
33	127	Opgenort-Vergoossen	Cornelia	M.C.	v	Susteren	450122	69
34	prentje	Muyres	Ludovicus	L.	m	Susteren	450122	5 mnd
35	prentje	Muyres	Jozef	J.J.	m	Susteren	450122	83
36	prentje	Lorens	Pierre	P.	m	Nieuwstadt	450125	22
ZH Sittard								
37	prentje	Lorens	Thomas	T.	m	Nieuwstadt	450122	19

Noten

- 1 Ron Mans, 'De bombardementen op Montfort in januari 1945 (deel 2)' in: *Jaarboek Roerstreek 51* (2019), 155-168.
- 2 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom (red.), *Montfort bezet, verwoest en bevrijd* (Roermond 1985), 167.
- 3 Bert Hammes, 'Servaas Nissen verloor in één klap hele familie' in: *D-Day in Midden-Limburg, terugblik op de bevrijding (deel 2)* (Maastricht 1985), 21.
- 4 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 140.
- 5 Idem, 76.
- 6 Idem, 146.
- 7 Idem, 166. Gemeentearchief Roermond (GAR), 7005 Collectie Oorlogsdocumentatie 1940-1945 inv.nr. 2.11.230; GAR Montfort 1938-1990 inv.nr. 429, *Lijst van de slachtoffers*; RvO Montfort 1945 akte 128.
- 8 Sjeng Roemen (1931-2019) Montfort, interview ooggetuige 7/8/2015.
- 9 J. Heggen, *Wij waren er bij. Oorlogsberinneringen uit Susteren, Posterholt en Montfort* (Sittard 1999), 257-259.
- 10 <http://www.zoekakten.nl/> Gemeente Montfort, *Register van Overlijden voor het jaar 1945*, 120-121, 122, 123-124, 125-126, 127.
- 11 P.J.H. Hecker, *Episodes uit voor- en na de bevrijding van Montfort* (ongepubliceerd dagboek, zonder jaartal).

- 12 Piet van Hoof, 'Onze geëvacueerde gesneuvelden' in: *Op het oorlogspad...70 jaar bevrijding Echt-Susteren* (Susteren 2015), 109
- 13 Peter Roufs, 'Geine stein op den angere'. *Kroniek van de familie Konings-Linssen uit Echt rond de Tweede Wereldoorlog* (Echt 2015), 42 t/m 48.
- 14 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 141.
- 15 Hammes, 20-21.
- 16 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 141.
- 17 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230, GAR Montfort inv.nr. 429. RvO Montfort 1945 akte 106, 102 t/m 105, 90 t/m 94, 99 t/m 101, 78, 62 t/m 69, 145, 98, 99, 107, 79 t/m 89, 95 t/m 97, 70 t/m 77. Het is opmerkelijk dat Servaas Nissen in mei 1945 aangifte van overlijden heeft gedaan voor alle slachtoffers met uitzondering van zijn broer Harrie die later op 11 februari 1945 in het ziekenhuis te Sittard aan zijn verwondingen is bezweken.
- 18 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230, GAR Montfort inv.nr. 429. RvO Montfort 1945 akte 174.
- 19 J.L.C. Loete, 'De Boesj vertèlt' *opdat wij niet vergeten* (Echt 2007), 51 t/m 54. Op deze pagina's staan de bidprentjes afgebeeld.
- 20 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230, GAR Montfort inv.nr. 429. RvO Montfort 1945 akte 129 t/m 139 en 143.
- 21 Roufs, 48.
- 22 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 86-87, 131.
- 23 Idem, 77.
- 24 Idem, 134.
- 25 Idem, 63.
- 26 Idem, 87, 117.
- 27 Gemeente Sittard, *Register van Overlijden voor het jaar 1945* akten 31, 40.
- 28 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230, GAR Montfort inv.nr. 429. RvO Montfort 1945 akten 109 t/m 119, 170, 177 t/m 180. Er is in Montfort in 1945 geen aangifte van overlijden gedaan voor de slachtoffers uit de gemeenten Susteren, Sittard en Nieuwstadt. Pas in 1956 is er door de gemeente Montfort om meer gegevens verzocht betreffende de familie Muijres en Opgenort.
- 29 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 134, 149, 175.
- 30 Public Record Office, Kew. WO171/4057 War Diary XII Corps HQ Civil Affairs; WO171/4057 CA 202 Det in support 7 Armd Div, 24 Jan 1945.
- 31 Public Record Office, Kew. WO171/4057 War Diary XII Corps HQ Civil Affairs; WO171/4057 CA 202 Det in support 7 Armd Div, 25 Jan 1945.
- 32 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 134.
- 33 Idem, 179.
- 34 Wiel Creemers (1927-2018) Montfort, meerdere interviews ooggetuige; periode 2000-2016.
- 35 Public Record Office, Kew. WO171/4057 War Diary XII Corps HQ Civil Affairs; WO171/4057 CA 202 Det in support 7 Armd Div, 26 Jan 1945.

Literatuur

Bert Hammes, 'Servaas Nissen verloor in één klap hele familie' in: *D-Day in Midden-Limburg, terugblik op de bevrijding (deel 2)* (Maastricht 1985).

J. Heggen, *Wij waren er bij. Oorlogsberinneringen uit Susteren, Posterholt en Montfort* (Sittard 1999).

Piet van Hoof, 'Onze geëvacueerde gesneuvelden' in: *Op het oorlogspad...70 jaar bevrijding Echt-Susteren* (Susteren 2015).

J.L.C. Loete, 'De Boesj vertèlt' *opdat wij niet vergeten* (Echt 2007).

Ron Mans, 'De bombardementen op Montfort in januari 1945 (deel 2)' in: *Jaarboek Roerstreek 51* (2019), 155-168.

W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom (red.), *Montfort bezet, verwoest en bevrijd* (Roermond 1985).

Peter Roufs, 'Geine stein op den angere'. *Kroniek van de familie Konings-Linssen uit Echt rond de Tweede Wereldoorlog* (Echt 2015).

Bronnen

P.J.H. Hecker, *Episodes uit Voor en na de bevrijding van Montfort* (ongepubliceerd dagboek, zonder jaartal).

Wiel Creemers (1927-2018) Montfort, meerdere interviews ooggetuige periode 2000-2016.

Sjeng Roemen (1931-2019) Montfort, interview ooggetuige 7/8/2015.

Gemeentearchief Roermond (GAR)

Archief gemeente Montfort 1938-1990 inv.nr. 429, *Lijst van de slachtoffers*.

Archief gemeente Roermond, 7005 Collectie Oorlogsdocumentatie 1940-1945 inv.nr. 2.11.230, Montfort.

Public Record Office, Kew

PRO WO171/4057 War Diary XII Corps HQ Civil Affairs.

Internet

<http://www.zoekakten.nl/>

Gemeente Montfort, *Register van Overlijden voor het jaar 1945*.

Gemeente Sittard, *Register van Overlijden voor het jaar 1945*.